

OKSANA VASJAKINA

ARO

SUOMENTANUT RIKU TOIVOLA

HELSINGISSÄ KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

Kirjallisuuden vientikeskus FILI on tukenut tämän kirjan kääntämistä.

Otteet Susan Sontagin esseestä *Aids ja sen vertauskuvat*
on suomentanut Osmo Saarinen.

Venäjänkielinen alkuteos
Степь

Copyright © New Literary Observer/Новое литературное обозрение,
Moscow, 2022

Kannen kuva: Rijksmuseum, Amsterdam,
tuntemattoman tekijän piirros, n. 1575–1599.

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava 2024

ISBN 978-951-1-48815-6

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2024

*Köyttäen itsensä turkkilaisten tykinpiippuihin
aro pyristelee irti katumusvöistään,
punnitsee hautakumpunsa ja murskaa
pimeydessä kielen kantoineen
ja kiristää tiukemmalle silmukan,
jonka perässä raahautuu rekka.*

ALEKSEI PARŠIKOV
”Aro”

Aron näennäinen vaitonaisuus on sen ääntä...

VERA HLEBNIKOVA

*T o r s o . Vain se, joka on tottunut
suhtautumaan omaan menneisyyteensä
kuin puutteen ja ahdingon synnyttämään
sekasikiöön, pystyy hetkenä minä hyvänsä
ammentamaan siitä kaiken arvokkaimman.
Sillä elettyä voi parhaimmillaan verrata
upeaan patsaaseen, joka on kuljetuksen
aikana menettänyt kaikki jäsenensä ja
on enää vain arvokas möhkäle, josta
tulevaisuuden hahmo
on veistettävä.*

WALTER BENJAMIN
Yksisuuntainen katu

1

OLEN NÄHNYT ARON lentokoneen ikkunasta. Tiedätkö, miltä se näyttää? Aro näyttää jänteiseltä, kellastuneelta lihakimppaleelta. Sen hiekkoja halkovat tummanpunertavat juovat kuin raskaasti matelevat käärmeet. Sen hiekkoja halkovat harmaat joenuomat. Aro ei ole autiomaata, siinä näkyy elämä. Harmaita ja säihkyvän sinerviä ruohoja. Sirittäviä hyönteisiä, kylmiä tarhakäärmeitä, Volgan jokisuiston silmissä särisevät shakki-ruudut.

Ajattelin, että aro näyttää pehmeältä vatsalta. Isän rekka-auton ikkunasta näytti kuin se olisi makoillut ja käännellyt kylkeään pienillä ylängöillä. Aro on hiekkaa, jota viiltävät heinät ja pikkuiset hailakat kukkaset. Isä tapasi sanoa, että betonitieltä ei saa kääntyä sivuun. Ei tarvitse kuin kaartaa oikealle tai vasemmalle, että renkaat juuttuvat, ja se on sitten siinä. Kun ajaa kuorimattuna, on ylipäättään parempi olla tekemättä turhia liikkeitä. Varsinkin, jos kyydissä on teräsputki. Silloin auto on raskas, kiihtyy nopeasti, mutta vyöryy jarruttaessa vielä pitkään eteenpäin massan hitauden takia eikä pysähdy.

Sillä lailla putkikuorman kanssa isä lähti aamutuimaan kohti Volgogradia. Aamu arolla on häikäisevä, vaaleanpunainen. Koko valtava aukea täyttyy hetkessä valosta, arolla mikään ei estä sen etenemistä. Yön uuvuttamana isän silmäluomet alkoivat painua, auto kulki eteenpäin tasaista tietä, ja uni otti hänet lämpimään otteeseensa. Kaappasi ja sitten tönäisi – isä heräsi kirs-

kuntaan ja ujellukseen. Auto nytkyi vielä hiljalleen eteenpäin. Hän katsoi taakseen näyttävään sivupeiliin, tiellä lojui isohko valkoisen ja sinisen värinen litistynyt romuläjä. Kaksi humalaista paskalakkia oli ollut tulossa yöjalasta rilluttelemasta ja kiitänyt vastaan tulijoiden kaistaa 200 kilometrin tuntinopeudella. Tyhjällä aamuisella tiellä heitä vastaan tuli MAZ, Minskin autotehtaalla valmistettu puoliperävaunuyhdistelmä kuormattuna täyteen teräsputkia, ja ohjaamossa nuokkui minun isäni. Liikennepoliisin näppärän kokoinen mersu sujahti rekan alle ja tuupattuaan sitä hiukan mahasta rutistui kasaan musertaen sisäänsä kaksi viinan ja unen mureuttamaa miehen ruumista.

Isälle ei koitunut tapauksesta mitään, sillä oli päivänselvää, että moiseen suoritukseen saattoi pystyä vain mersulla. Isä oli tuolloin jo melkein kuuro, eikä metallin kirskena tuntunut hänestä unen läpi kovinkaan karmivalta. Siitäs saivat ihan kaikkien puolesta, sanoi isä välinpitämättömästi. Se, että liikennepoliisit saivat surmansa hänen rekkansa alla, tuntui hänestä oikeudenmukaiselta. Isä ei potenut syyllisyyttä, eikä hänen tarvinnutkaan: vaikka hän kuinka olisi jarruttanut, massa olisi työntänyt häntä eteenpäin vielä jonkin matkaa eikä tieltä ollut mihin kääntyä. Paikalle singahti toisia liikennepoliiseja, eivätkä he voineet muuta kuin kohautella olkapäitään. Ikävä onnettomuus. He tarkistivat isän paperit ja putkien rahtikirjan. Hie-man pahoitellen he totesivat, että heidän kollegansa eivät olisi edes törmänneet isään, jos tämä olisi noussut ratin taakse vasta puolisen tuntia myöhemmin. Mersu ajoi hänen alleen vain pari kilometriä ennen risteystä kylään, jonne vainajat olivat olleet matkalla. Isä hymähti ajatellen, että poliiseilla kävi huono mäihä, koska hän ei ollut käynyt nukkumaan, mutta ennen kaikkea siksi, että he olivat ääliöitä.

Kanoja kuskatessa pitää kestää jatkuvaa kaakatusta. Noin vain ne lastataan pressukankaalla katettuun kuormatilaan toinen

toisensa päälle tasakattoisissa häkeissä. Matkan aikana lintuja kuolee ja ne alkavat mädäntyä kuumuudessa. Kun alin kerros puretaan, sieltä löytyy veltoja oransseja tai valkoisia raatoja, kaikki ovat kuolleita tai ainakin henkitoreissaan: puolet kuormatilasta on täynnä tummia haisevia läiskiä ja vaaleanharmaata paskaa. Sama juttu arbuusien jäljiltä – auton pomppiessa ne halkeilevat ja vuotavat. Sitten happanevat ja alkavat löyhkätä. Sellaisten kuormien jälkeen pitää ottaa luuta ja lakaista märkä lautalattia huolella, sitten valuttaa vettä kovalla paineella ja pestä pois tiukkaan imeytyneet nesteet – lietteet, veri ja tahmaiset hedelmälihat. Isä tykkäsi kuljettaa putkia. Hän tapasi sanoa, etteivät putket kuole tai pilaannu. Riittää, että lastaa ne kyytiin ja kuskaa pois. Ja kun nousee ohjaamosta, kuormaa ei tarvitse vahtia, kukaan ei yritä viedä sitä, koska se on niin raskas. Vain kerran häneltä pöllittiin putkirekka, mutta siitä vähän myöhemmin.

Ennen aro oli puutarha. Ihmiset rakensivat kastelujärjestelmiä ja kasvattivat arolla mitä ikinä mielivätkään. Arolla on runsaasti aurinkoa, niinpä he saattoivat niittää kolmekin satoa kesässä. Kirkkaanpunaisia tomaatteja eli häränsydämiä, oransseja kurpitsoja, kurkkuja ja viljaa. Kaikkea tätä arolta sai. Mutta kun nykyään katsoo ympärilleen, tuntuu, että kaikkialla on silkkaa suolasavitasankoa ja kamelinkuropalkojen sinertävien pehkojen peittämää joutomaata. Vaan ei se niin ole: jos arolle antaa vettä, siitä on moneksi.

Sitten ihmiset häipyivät. Tai miten niin häipyivät... Ihmiset lakkasivat huolehtimasta tästä maasta. Koitti toinen aika. Sovhoosit hajosivat aivan kuin sipulin kuori varisee. Kastelujärjestelmistä jäi jäljelle vain putket. Niistä tuli ei kenenkään omaisuutta. Kuin yhdentekevät tavarat ne jäivät, hautautuivat hiekkaan ja aron heiniin.

Saatat kysyä, millä oikeudella putkia lastattiin kyytiin. Niitä lastattiin tuosta vain, ryöstettiin. Maa ei nykyään kuulu kenellekään, eikä maasta kasva mitään. Ainoastaan putket ruostuvat maassa. Pikku liikemiehet tilaavat rekan kuljetusfirman kautta, rekka ajaa pellon laidalle ja siellä nostokurki nostaa putkia hiekasta. Ne kuormataan ja lähetetään Moskovaan, jotta ne Moskovan kautta myytäisiin eteenpäin Astrahaniin. Kerran isä kuljetti lastin putkivarastolle Moskovaan, Kaširkajoen liepeille. Hän viipyi siellä pari päivää odottamassa, että joku kertoisi, minne se piti purkaa. Aamulla hänelle soitettiin ja sanottiin, että vie ne takaisin, Volgogradiin. Papereihin pantiin uudet leimat, rahtikirjaan merkittiin lisähinta, ja isä lähetettiin takaisin. Sinne mistä ne putket oli kaivettukin. Sillä lailla tyhjästä ja taukoamattomasta liikkeestä sinne tänne taotaan rahaa. Kerran kysyin isältä, eikö häntä pelota tuolla lailla mielivaltaisesti viedä putkia Moskovaan varta vasten vain palauttaakseen ne takaisin. Hän vastasi ei, ei pelota, kunhan siitä maksetaan rahaa.

Ajojärjestelijä Raisa soitti isälle ja sanoi, että putkea pukkaa. Ajoimme noutopaikalle Kapustin Jarin eli Kaalikallion seutuville. Hyppäsimme autosta ulos keskellä aroa. Putkia vain ei kuulunut seuraavana eikä sitäkään seuraavana päivänä. Sitten soitettiin ja luvattiin taas tulla kahden päivän kuluttua: heillä oli ollut siellä jonkinlainen tekninen ongelma, jotain oli mennyt rikki tai ei ollut ehditty varastaa. Silloin me ajoimme lähimmälle torille. Ostimme vodkaa, kartongin tupakkaa, muutaman purkin kondensoitua maitoa, säilykelihää, kaksi ruislimppua ja vähän olutta. Oluen kittasin itse asiassa jo ennen seisahduspaikkaa, vielä kun se oli kylmää.

Tiedustelin isältä heti, kuinka pitkään meidän pitää odottaa. Hän ei osannut sanoa, kuinka pitkään. Kukaan ei osannut sanoa, kuinka pitkään piti odottaa. Kaikki oli sattuman varassa, ja siitä syystä aika tuntui isolta ja vaikeasti hallittavalta ja kaiken lisäksi tyystin yhdentekevältä. Odottaminen oli mielenkiintoisempaa.

Kostutin kuivaa leivänkannikkaa kondensoidussa maidossa ja söin. Sitten keitin retkikeittimellä makaronia. Aro on avonainen, siellä tuntee itsensä ikään kuin alastomaksi. Harmaa rekka seisoi keskellä kamelinkuopalkojen ja koiruohon valtaamaa tasankoa, ja me asuimme siinä rekassa viisi päivää ennen kuin luoksemme vihdoinkin rajjattiin nosturi, jolla lastata putkia.

Tässä maailmassa, kaikkialle levittyvän harmaan tilan maailmassa, *odottaminen* merkitsi tapahtumien jouduttamista, niiden pakottamista taipumaan omaan tahtoonsa. *Odottaminen* oli jotain kiellettyä. Oli pelkästään elettävä. Elettävä jokainen minuutti, jokainen syömishetki ja tarpeenteko. Pureskella yksinkertaista ruokaa rauhassa ja keskittyneenä, polttaa yön aikana kertyneestä kosteudesta rätisevää sinistä Winstonia. Tehdä kaikki ylellisen aistikkaasti. Elämä on lyhyt, sanoi isä – heti, kun pillusta putkahtaa ulos, niin suuntaa jo hautaan päin. Heti ensimmäisenä päivänä hyppäsin ulos ohjaamosta ja suuntasin poispäin tieltä kohti horisonttia. Yritin talsia niin kauas, että rekka katoaisi näkyvistäni, mutta se hengitti koko ajan niskaani. Talsin ja talsin, mutta rekka ei ottanut kadotakseen, lopulta luovutin ja kyykistyin vetäen housut kinttuihini. Pissa valui norona sandaalieni välistä vieden mukanaan pieniä kuolleiden ruohonkorsien sirusia ja vaaleaa jauhoista pölyä. Iltaisin taivas arolla on jotenkin lempeä, joskus sinertävän harmaa, joskus taas vaaleanpunainen kuin kieli. Niin valoisaalla taivaalla pitkänomaiset valkeat pilvet levittäytyvät kuin lakanaat. Ei tuule, kaikki tyyntyy, aika ei kulje ja pilvet pysähtyvät maan ylle. Hämärä laskeutuu hitaasti, ja vain hämärästä huomaa, kuinka jokin on muuttumassa täällä arolla.

Palatessani rekka kasvoi isommaksi askel askeleelta. Sen koommin en enää lähtenyt tarpomaan arolle, vaan puikahdin pissalle renkaiden katveeseen, jonne isä ei nähnyt.

Arolla kaikki näantyy tylsyyteen. Söimme pehmeiksi keitettyjä valkoisia simpukanmuotoisia makaroneja ja joimme vodkaa. Oli paahtavan kuuma, helteessä en päässyt humalaan, vaan tulin pahantuuliseksi ja hiljaiseksi. Isäkin oli synkkänä vodkasta ja uinahti nuhruiselle laverilleen vasta aikansa jupistuaan.

Päivällä aron humina peittyi kirikkaaseen ja heltyvämmään valoon. Katsoessa tätä lakeutta ei voi tuntea kuin hämmästyttä. Hämmästyttä siitä, kuinka aro on ääretön ja tuppaa ja tunkeutuu silmiin. Päivällä ei ole paikkaa, mihin arolta piiloutua, sitä pitää vain kestää, ymmärtää ja hyväksyä sellaisena kuin se on – valtava, vähän yksinäinen ja yksitoikkoinen.

Yö arolla on korviahuumaava. Se on tumma ja mustanaan siritystä, joka lävistää kehon tuhansin neuloin. Arolla on vaikeaa nukkua, tuntuu kuin se syöksyisi päälle. Yöllinen aro on mustine sähköisine nuolineen päälle vyöryvien jousimiesten armeija.

Ruoho kuiskii vain, kuiskii varoittaen kauheasta vaarasta, sirakat parkuvat ja yön tunkkaisuus voimistaa oman kehon tuntua. Tuntuu kuin öisellä arolla valeltaisiin verellä, aivan kuin viilenevän koiruohon ja myrkkyykatkon juovuttava tuoksu sekoituisi oman hien ja muiden suolapitoisten eritteiden hajuun. Öisellä arolla tuntee kehonsa vaatimattomilla, kuluneilla lakannoilla. Siellä päätä alkaa särkeä hirveästi ja tuskallisesti. Tuuli tuo palaneen ja paskan hajun. Aro vyöryy päälle, kun makaa rekan ohjaamossa alastomana katsellen ulos mustasta ikkunasta.

Hyönteiset sirittävät arolla, mutta niitä ei näe. Linnut lentelevät arolla leikitellen ja katoavat taivaan sineen kaukaisessa hiljaisuudessa. Arolla ei ole mitään, mihin katseen voisi kohdistaa, arolla on vain kaukaisuus. Joskus tuuli kuljettaa mukanaan muovituopin palasen, ja kun sen nostaa, se karisee kämmenelle niin kuin muinainen pergamentti. Arolla kaikki murenee ja lahoaa. Isä heitti tupakantumpit ja tyhjät päärynälimpparipullot

suoraan ulos ikkunasta, minä kysyin, miksi näin, hän vastasi, että aro ottaa ne omakseen. Aro oli ottanut kaikenlaista, mutta jäi epäselväksi, minne se kaikki oli joutunut. Arolla kaikki oli hajonnut ja kadonnut, aivan kuin se olisi ollut tuhoisan äänen kenttää – äänen, joka pirstoo molekyyleiksi minkä tahansa objektin, joka sinne ajautuu.

Isä rakasti aroa. Varmaankin siksi, että aro oli pelkkää tilaa vailaa vastakaikua. Se ei päättynyt missään, ja kaikki lähestyvät vaarat saattoi havaita jo kaukaa. Arolla asusteli pieniä tarhakäärmeitä ja kyitä, mutta ne pelkäsivät melua eivätkä näyttäytyneet. Joskus aroa pitkin pyöri arokierijän takku. Tuulessa sen liikkeet näyttivät jokseenkin eläimellisiltä, ja itse se näytti hengittävältä keholta. Mutta takku oli kuollut, vaikka liikkueessaan levittikin kuivia vaaleita siemeniä.

Tiesitkö, että isällä ei ollut mitään muuta kuin aro, jota hän piti kuin omana kotinaan, hän rakasti aroa, koska se oli avara. Hänellä ei ollut mitään omaa. Ruutu rekkaparkissa ei ollut hänen, vaan jonkun muun. Varatakseen paikan hän otti ensin esiin pienen naarmuuntuneen Samsunginsa ja kirjoitteli tekstiviestejä jollekulle. Hän ei osannut näpyttää välilyöntimerkkiä tekstiviestiin, eikä osannut myöskään muuttaa pieniä kirjaimia isoiksi. Siksi kaikki hänen tekstarinsa oli kirjoitettu pienillä kirjaimilla, jotka erotettiin pisteellä. Kuin polkupyörän ketjut. Kun vastausta ei kuulunut, hän soitti kysyäkseen, oliko paikka rekkaparkissa vapaana. Sitä häneltä ei koskaan evätty, ja niin hän rullasi MAZinsa parkkihalliin siivotakseen ohjaamon ja tehdäkseen pikkuremp-paa. Korjattavaa oli aina, sitä sinun ei tarvitse epäillä.

Myöskään minskiläinen puoliperävaunun yhdistelmä ei ollut isän. Hän oli ottanut sen joltakulta saadakseen rahaa. Oman auton ostamiseen olisi tarvittu rahaa, mutta setelit eivät hänen taskussaan yleensä kauaa poltelleet. Hän rakasti aron avaruutta,

koska ei maksanut mitään pitää sitä itsellään ja nähdä sitä loputtomiin. Avaruutta riitti vaikka muille jakaa, eikä isä vilpittömästi voinut ymmärtää, miten maailma saattoi olla niin kitsas häntä kohtaan.

Liikkui huhuja, että pian oltiin ottamassa käyttöön sähköistä tietullien keruujärjestelmää nimeltä ”Platon”, mikä tarkoitti, että joka tonnista pitäisi pulittaa ajojärjestelijän lisäksi myös valtiolle. Mistä ihmeestä muka pitäisi maksaa, peräsi isä. Sanovat, että niillä rahoilla kunnostettaisiin teitä, sanovat, että me niitä kuorminemme hajotamme. Mutta mitä muuta varten meillä sitten on teitä, intti hän. Sitä vartenhan ne ovat olemassa, että niitä pitkin ajettaisiin. Ja kenen tie sitten on, sehän on valtion. Näin ollen se kuuluu ihmisille, autonkuljettajille ja rahtareille. Minä maksan Raisalle ja kuulun tiettyyn kuljetusfirmaan, siitä hyvästä ne perivät minulta maksun. Miksi ihmeessä minun pitäisi maksaa vielä teistäkin? Kunhan ajetaan Volgogradin alueelle, niin näet, missä kunnossa niiden tiet ovat siellä. Minä sanon Volgogradia Pässingradiksi, koska siellä on ilkeitä kyttiä, eikä teitä ole korjattu kunnolla, vaan miten sattuu – tapu-tapu, valmista tuli. Vaan annas, kun minä ajan siitä tapu-tapu tämän Velipojan kanssa, niin ne tietyöt ovat siinä. Koska hommat pitää hoitaa järjen kanssa ja huolella. Eikä niin kuin ne pässit. Kun pääsimme Volgogradin puolelle, hän alkoi ladella kiro sanoja kovaan ääneen. Minäkin tunsin eron takalistossani: tie oli niin huono, että isän piti pysäyttää seitsemänkymmenen kilometrin välein levähtämään rytkytykseltä. Tärinän vuoksi ei tehnyt mieli syödä, ja tupakointi tuntui sellaisen matkanteon aikana vastenmieliseltä. Siitä huolimatta me vedimme tupakkaa ketjussa. Emme nautinnon vuoksi, vaan tylsyydestä ja voimattomuudesta Volgogradin teiden edessä.

Autotallilla äijät kertoivat, että sen lisäksi, että isän olisi pakko maksaa puolitoista ruplaa kilometritä, rekkauudistukseen

ympättäisiin myös ajopiirturi, joka valvoo kuskien lepoa ja työtä. Laitteen avulla isää tultaisiin tarkkailemaan: kuinka pitkiä matkoja hän ajaa ja kuinka paljon lepää. Järjestelmä sakottaisi automaattisesti ylitöistä. Mutta minähän olen yksityisyrittäjä. Ei minulla ole aikaa levätä, ei ole sellaista pohjapalkkaa kuin vaikkapa Magnit-kauppaketjun kuskeilla. Katsos Magnitin miehet ajavat raskailla saksalaisilla MAN-autoilla ja nukkuvat silloin, kun täytyy, ja syövät ja paskovat, kun täytyy. Niillä on valvontakamera ohjaamossa. Ne ovat kuin kaneja, hoitavat kaiken aikataulun mukaan. Ja tekevät kaiken – sano minun sanoneen – vitkutellen. Ne vaan nukkuvat – ja konttori maksaa. Minä en voi nukkua, isä sanoi. Tunti unta maksaa minulle omaisuuden. Mitä vähemmän nukun, sitä pidemmälle pääsen – ja se tarkoittaa, että saan toimitettua kuorman nopeammin ja sitten voinkin jo lähteä takaisin päin. Soitella Raisalle ja kysyä, mikä siellä on kuormien tilanne. Miksi minun, vapaan ihmisen, pitäisi ajaa vain, kun minun käsketään ajaa, tai olla ajamatta, jos käsketään olemaan ajamatta.

Hän ei ollut rahanahne, eikä hän kursaillut käyttää rahojaan mihin milloinkin. Hän ei vain osannut huolehtia rahaasioistaan. Ja MAZistaan hän maksoi kerran kuussa jollekulle viitisentoista- tai kaksikymmentätuhatta ja vielä samalla summalla huollatti ja pesetti sitä. Ei hänellä ollut edes sen MAZin ajamiseen tarvittavia papereita. Ihan kuin ei ollut papereita Lada Samaraankaan. Hän oli yksinkertaisesti ottanut auton joltakulta tutultaan, joka pienestä maksusta tyytyi ajelemaan sillä itse vain kerran kuussa.

Kerrankin ajellessaan kotiin päin kolmelta keikalta hän oli piilottanut koko palkkansa apukuskin penkin suojuksen alle ja avannut molemmat ikkunat. Oli keskikevät. Tiedätkö, miten aro kukkii keväisin? Ei tarvitse kuin hengittää koiruoholta tuoksuvaa ilmaa, niin peli on pelattu. Silloin hengittää sisäänsä

aron. Ja sitten vielä vaaleanpunaista pensasta, jolla on pikku-ruiset kukkaset, jotka kukkivat kuin vaaleanpunaisten harsojen rykelminä. Sitä tuoksua nuuhkiessa tuntee muutakin kuin vapautta – sitä hengittää ikään kuin kaipuuta. Hieman surumielistä yksinäisyyttä, irrallisuutta. Isä avasi ohjaamon kaikki ikkunat hengittääkseen sisäänsä aron ilmaa, tunteakseen sen irrallisuuden. Hän kytki päälle kasettisoittimen, cd-soitinta hänellä ei koskaan ollutkaan, kaivoi hansikaslokerosta venäläisen chansonin kuninkaan Mihail Krugin kultaiset hitit, laittoi kasetin soimaan ja ajoi nauttien vapaudestaan. Hän ajoi ja lauloi... ei ehkä kirjaimellisesti laulanut, vaan ulvoi onnesta. Ja sitten näki sivusilmällään, kuinka punertavan keltaiset linnut pyrähtelivät ulos hänen ikkunastaan. Aro riipi hänen ansiotulonsa matkustajanistuimen suojuksen alta. Mistä niitä viidentonnin seteleitä olisi enää voinut etsiä, aro oli ottanut ne omakseen.

KERROIN SINULLE, ETTÄ lentokoneen ikkunasta aro näyttää pehmeältä vatsalta. Itse asiassa se onkin kovaa tuulen kasaamaa vaalean ruskehtavaa hiekkaa. Se on raskasta. Kun katsot aroa ikkunasta, se näyttää ystävälliseltä. Jos taas pyydät sitä kätke-
mään itsesi kukkulan taakse valkoiseen ruuhoon, se maanittelee sinut vatsansa poimuihin. Saat kävellä pitkään kohti kukkulaa, kunnes huomaat, että se onkin tasainen ja kova eikä sen takana ole paikkaa, mihin piiloutua.

Kasetin muovinen magneettinauha on tarttunut terävänä sojottavaan ruuhoon ja viheltää tuulessa. Se on jo kauttaaltaan vaaleansinistä, haalistunut auringossa, ja ruoho huojuu tuulessa. Huojuu jotenkin ihmismäisesti ja lohduttomasti. Kaikki täällä liikkuu ja on matkalla jonnekin. Tuuli ajaa takaa pilviä, tuuli retuuttaa muovipullon säpälettä. Joku on käyttänyt sitä äyskä-
rinä. Se laahautuu, laahautuu, ja kaikki ympärillä oleva kuu-
luu kahisevan lakkaamatta. Etelän ankaran luonnon sokeus saa sinut pelkäämään. Mutta älä sinä pelkää.

Miksi tulin ajatelleeksi, että aro olisi ystävällinen pehmeä vatsa? Olimme ajaneet kaksi vuorokautta Astrahanista Mosko-
vaan. Isällä oli keikka, hän ajoi tyhjää rekkaa tuodakseen Mos-
kovasta *kanoja*. Ajoimme kevyessä lastissa, mutta keveydestä au-
tuaan tietämätön auto pyrki jostain syystä vastustamaan iloista
liikettämme. Velipoika, kuten isä tuppasi vetoautoaan kutsu-
maan, hyytyi, ja sen sisältä kuului kolinaa.

Oli määrä ajaa vuorokausi, mutta ajoimmekin kaksi. Isä kyyditsi minua ja tyttöystäväni Lizaa. Liza oli pieni nainen, joten hänet istutettiin makuupaikalle, ja kun ohitimme liikennepoliisin tarkistuspuolelta, piilotimme hänet verhon taakse. Ihan kuin olisimme matkustaneet kahden isän kanssa. Koska MAZilla ei saa matkustaa kolmistaan.

Liza oli matkalla nykytaiteen koulun pääsykokeisiin, mutta pyysi meitä jättämään hänet jo ennen Moskovaa, Uljanovskiin. Joku toinen odotti häntä siellä. Minä olin menossa opiskelemaan kirjallisuusinstituuttiin. Matkassa olisi pitänyt olla ylpeyttä, mutta kaikki olikin pelkäämistä ja nolostuttavaa.

Isä rakasti Maksim Gorkia. Sattumalta instituutti, johon olin menossa opiskelemaan kirjailijan työtä, oli nimetty Gorkin mukaan. Isä sanoi, että Gorki oli paljasjalkainen kiertolainen eli bosjakki, kuten kaikki hänen ympärillään ja kuten isä itsekin. Minua nolotti tajuta, että olin kiertolainen. Minua nolotti köyhyuteni ja juurettomuuteni. Minua nolotti myös se yksinkertaisuus, jolla isä oli ominut Gorkin itselleen. Hän uskoi, että Gorki oli rehellinen kansanmies, ja niinhän tämä olikin. Gorki oli vanhuuteensa asti sisimmältään kerjäläinen eikä osannut käsitellä ansaitsemiansa rahoja. Hän osasi vain antaa niitä pois. Isäkin oli samanlainen, hän ei osannut elää rahalla. Hän osasi elää tien päällä.

Kysyt, millaista on elää tien päällä. Isä tapasi sanoa, että jokaiselle itseään kunnioittavalle rahtarille riittää peseytymiseen puolitoista litraa vettä ja muutama pisara tiskiainetta. Kaikista eniten hän tietenkin tykkäsi Fairysta. Sen yrttinen neste tuoksui pistävältä ja vaahtoutui hyvin. Fairylla hän pesi itsensä, astiat ja kaiken muun pestävän, mitä autosta löytyi. Se oli hänen rajoitetun niukkaa olemassaoloon parhaimmillaan, eikä mitään muuta tarvittukaan. Syödä, juoda, pitää paikat kohtuullisen puhtaana ja olla tien päällä.

Hän nosti naarmuuntuneen kanisterin rekkansa lavalle. Kanisterissa oli teräksinen hana, ettei vettä valuisi hukkaan. Hanaa piti kääntää tarkasti, ja joka vesipisara tuli käyttäjä hyödyksi. Hän saippuoi kätensä ja kasvonsa huolellisesti Fairylla, josta tuli hetkessä paksua ja kuohkeaa vaahtoa: hänen kyynärvarsillaan se muuttui ensin harmaaksi ja sitten täysin mustaksi käsiin pinttyneestä polttoöljystä ja dieselistä.

Ohjaamon hytissä hänellä oli pieni punkka ja keltainen, kulunut peitto, jolla hän nukkui tehdessään keikkaa. Punkka oli kaksikerroksinen, niin kuin junan makuuhytissä. Tarkoitus oli, että rahtarilla olisi ollut mukanaan vaihtokuski hivin vuoksi ja avuksi. Hän pysähtyi rekkaparkkiin hopeapensaansa lehvästön katveeseen, veti vanhoista lakanoista laitetet haalistuneet kalikooverhot kiinni ja nukkui. Rekka piti pysäköidä niin, että sen oikealla ja vasemmalla puolella oli muita autoja. Muuten yöllä viereen saattaisi töräyttää Magnit-ketjun pakastin, eikä nukkumisesta tulisi mitään muuta kuin kärvistelyä. Hän ajoi niiden pysäkkien ohi, joilla näkyi kylmäkuljetusautoja. Paskiainen pärisyttää koko yön, isä selitti, ja rötköttää itse kuurona ilmastoidussa kopissaan. Mitäs minä sitten teen? Minulla ei ilmastointilaitetta ole, pakko nukkua ikkunat auki, että saa raitista ilmaa.

Matkustimme kolmistaan ja päätimme, ettemme yöpyisi rekkaparkissa, se oli vielä kaukana. Pysähdyimme tien varteen levähdysalueelle. Isä kysyi, miten hoitaisimme nukkumajärjestelyt. Tarjolla oli vain kaksi punkkaa, ja meitä oli kolme. Sanoin, että me nukkuisimme arolla. Mäkäräiset syövät elävältä, vastusteli isä. Mutta minä vastasin, että ei haittaa, me nukumme pää makuupussissa. Hän kaiveli makuupaikkaansa ja ojensi minulle vaaleankirjavan huopapeiton, jonka voisi levittää maahan, että olisi pehmeämpi nukkua.

Sysimustassa yössä laahustimme hiljaa pitkin aroa, se oikein loisti pimeydessä. Aro tuikki ja näytti mustaa myrkyllistä nes-

tettä lainehtivalta mereltä. Se oli kuin öljyä ja mylvi. Me kävelimme eteenpäin etsien hyvää nukkumapaikkaa.

Mutta mistään ei löytynyt sopivaa paikkaa. Ja mitä syvemmälle aron pimeyteen me sukelsimme, sitä pelottavammaksi kävi tunne sen pohjattomuudesta. Jokaisessa tasaisessa kohdassa rehotti harmaiden ruohojen teräviä tukkoja. Lopulta me väsyimme kävelemään ja päätimme puhdistaa pienen läntin yösijaksemme.

Liza piteli taskulamppua, joka sammahteli yhtenä. Sen valokeila törmäsi aron pieniin kiviin ja kumpareisiin, mikä teki mustista varjoista himmeän kellertävässä valossa entistäkin mustempia. Niin mustia kuin ne olisi viilletty maan vaipan läpi.

Tähdistä ei tuikkinut paljoakaan valoa. Mutta MAZien ajovalot lakaisivat säteillään tietä. Omat varjomme olivat pelottavia ja erillisiä. Laskeuduin polvilleni ja viskeskelin isoimmat kivet pois. Levitin ohuen huopapeiton maahan ja sijasini makuupussin sen päälle. Kävimme maaten, mutta makaaminen oli vaivalloista. Kivet ja aron kovettunut ja kuhmurainen hiekka painoivat selkää. Mutta pysyin hiljaa, koska ajattelin, että jos näyttäisin Lizalle, että makuuasento oli epämukava, hän ei antaisi anteeksi heikkouttani. Myös Liza oli vaiti. En tiedä, tekikö hänen kipeää maata ohuella alustalla. Emme puhuneet toisillemme. Ei ollut mitään sanottavaa. Me vain olimme yhdessä.

Makasimme hiljaa aron mustassa yössä. Ympärillä ei ollut mitään. Vain jossain kaukana jyrisi minskiläinen puoliperävaunuyhdistelmä, isä ei vielä nukkunut. Kuuntelin iloista ulvontaa, jolla hän tapasi säestää iltapesuaan. Aro kannatteli hänen ääntään ja ohi ajavien autojen huminaa. Se kannatteli yllään heinäsiirkkojen vienoa sirtystä. Jokin läpsähti korvani juuressa. Käänsin päätäni ja näin valtavan kuoriaisen. Se oli öljyisen ruskea ja kova. Kuoriainen kipitti pienillä jaloillaan pitkin makuupussin nailonista suuaukkoa. Pikkuiset raajat liukastelivat sini-

sellä kankaalla, ne olivat kuin soutuveneen vastavirtaan huopavat aivot, kun se yritti avuttomana räpiköidä niillä. En kestänyt katsella kuoriaisen piinaa ja näpsäytin sen sormella ruohikkoon. Siellä se pöristen tointui tahattomasta lentomatkastaan ja nousi hitaasti maan ylle, lentää kiepsautti ympyrän ja sukelsi nytkähdellen pimeyteen.

Yö soitti sirstystään. Makasin katsellen valkoisten tähtien puhkomaa taivasta. Silmät eivät riittäneet tavoittamaan koko sen aukeutta, eikä kehossani ollut tarpeeksi tilaa hengittää sitä sisään. Taivas tuijotti minua takaisin tummana. Käsivarrelleni laskeutui tahmea, viileä kämmen. Käänsin päätäni ja muistin, että minun oli jaettava yö hiljaisen ja sulkeutuneen Lizan kanssa. Hän makasi silmät kiinni, ja pystyin erottamaan hänen raukeiden silmäluomiensa sievät ja ohuet ihopoimut. Liza hengitti rauhallisesti, mutta aukaisi silmänsä ja kääntyi kyljelleen katsoakseen minua.

Käänsin päätäni ja näin hänen vaaleat kasvonsa, kapeat huulensa ja nenäpäätäni. Hän kysyi, miksi olimme hiljaa. Eikä minulla ollut siihen mitään sanottavaa.

Hän painoi kätensä vatsalleni ja kuljetti kämmentään kömpelösti farkkujeni alle. Otin käden kiinni ja vedin sen pois vatsaltani.

Minulla oli tapana puhutella aroa. Jos minun piti pissata siihen, sanoin: Terve, aro, minä tulini pissalle. Ennen yötä kuiskein kiitokseni terävän ruohon juurella pienelle kumpareelle. Kumpu muistutti ison, kirkasvärisen kimalaisen takapuolta. Se otti kuiskaukseni vastaan, ja ääni katosi jonnekin sinne, sen sisälle.

Musta yötaivas viileni, ja kaikki ympärillä peittyi kylmään kasteeseen. Sen jälkeen heräsivät pienet kärpäset, jotka hyökkäilivät kimppuumme piinallisen varhaisen aamuauringon kanssa. Ne takertuivat kasvoihin ja saivat yön aikana kiiltävää rasvaa

erittäneen kostean ihoni tuntumaan entistä kireämmältä. Teki mieli paeta aron sokaisevaa valoa. Mutta sitäkin voimakkaammin teki mieli paeta omasta ihostani, joka oli sietämätön.

Makasin murtuneena, vatsaa väänsi. Vaaleat farkut olivat rusehtavan veren tahrinat. Yön aikana aro oli perinyt maksun yösijasta.

Avasin silmäni. Aro vyöryi päälleni vastustamattomana kipuna. Liza nukkui. Hänen päänsä vieressä haalistui pienen arojrsijän kallo. Emme olleet huomanneet sitä yöllä, ja oli sattumaa, ettemme olleet murskanneet sitä. Liza heräsi, ja minä näytin pääkalloa hänelle. Kuolleen nisäkkään luut saivat hänet kiinnostumaan. Hän puhalsi kallosta pölyn ja ruohon, puhdisti peukalollaan auringon polttaman lihan ja turkin rippeet. Kallo muuttui täysin valkoiseksi, valkoisemmaksi kuin kivet ja ruoho ympärillämme. Liza pani kallon vyötärölaukkuunsa harjoittelakseen joskus sen piirtämistä. Hän nousi seisomaan ja venytteli aivan kuin uni arolla olisi ollut syvää ja virkistänyt hänet.